

13

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1936-37

OPERA

Urednik M. Bravničar

Izhaja za vsako premijero

Din 2-50

Okusno Vas oblači le
DAMSKI MODNI SALON

Cene in izdelava solidna

Sonja

GLEDALIŠKA UL. 7

NOVO OTVORJENI
SALON DAMSKIH KLOBUKOV

„OREL“
LJUBLJANA
SV. PETRA C. 13

VELIKA IZBIRA IN PRVOVRSTNA
KVALITETA — NIZKE CENE

IZVOLITE SI OGLEDATI MOJE IZLOŽBE!

PAPIR, pisarniške, tehnične in šolske potrebščine

Najugodnejše v največji izbiri

IV. BONAČ, Ljubljana

Akademiki dobijo pri nakupu popust

Nalivna peresa

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1936/37 STEV. 13

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

JAKOV GOTOVAC:

ERO Z ONEGA SVETA

PREMIERA: 4. MARCA 1937

V zadnjih letih je naša opera uprizorila mnogo srbsko-hrvaških odrskih stvari. Skoro v vseh teh delih prevladuje vsebinska in glasbena folklor. Želja in hotenje hrvaških skladateljev, da bi ustvarili narodno opero in izoblikovali svoj narodni glasbeni slog jim je že tako globoko vsidrana, da se že v zarodku ponesreči vsak korak, ki vodi vstran te smeri. Pri ustvarjanju svojega glasbenega jezika stojijo hrvaški skladatelji kakor otok sredi morja in se ne ozirajo na nobene izme, ki se rode in umirajo celo v njihovi neposredni bližini. Umetnost jim je struna, iz katere zveni narodova duša, je sinteza narodovega genija. Trdovratnost in vztrajnost, s katero zasledujejo hrvaški skladatelji ta svoj smoter, je rodila v zadnjem desetletju že vidno izčiščen nazor o tem, kaj hočejo v svojem glasbenem svetu. Prvi začetki so bili pod močnim vplivom ruske »Petorke«. Šola ruskih novotarjev je bila torej po 50. letih presajena na jugoslovanska tla, kjer je postala v vseh svojih načelih umetniška verzija sodobnih hrvaških skladateljev. Za osnovo so vzeli geslo, da bodi umetna glasba »iz naroda za narod«. Družina hrvaških skladateljev je posnemala ruske tovariše tudi v tehniki in v izbiri narodnega blaga. Predvsem jih je mikal ljudski ples, s katerim je bilo najlažje doseči značilnost in aroma rodne zemlje. Nekateri izmed njih so v svojih delih citirali narodne pesmi in plese (Konjović: Koštana, Odak: Dorica pleše), drugi zopet so ustvarjali (kakor pri Čehih

Smetana) v duhu narodnih pesmi in plesov, vsem pa je plaval pred očmi isti namen: pognati korenine v domačo zemljo in ustvarjati za njo domačo glasbo. Ta smer jih je varovala tudi problematičnih uspehov, posebno pri širokem sloju občinstva, ki se nikdar ne bo sprijaznilo z razumskim artizmom sodobnega glasbenega ustvarjanja. Mogoče se zdi marsikomu dela hrvaških skladateljev preveč preprosta glede na nivo skladateljske tehnike in na uporabo sredstev, ki smo jih v današnjem času pri sodobnikih drugih narodov že vajeni, vendar moramo upoštevati, da so vsi napor hrvaških glasbenih tvorcev naravnani k cilju narodne opere, ki hoče posredovati ljudsko dušo v neizumetničeni obliki in obleki. Takšna dela so potrebna kot priprava in predstopnja za višjo umetniško obliko. V enem samem desetletju zavestnega dela in hotenja so skladatelji obogatili hrvaško glasbeno tvorbo z mnogimi deli, ki bodo imela vlogo temeljnih kamnov pri zgradbi samobitne glasbene stavbe. Po poti, ki so jo ubrali, bodo brezdvomno prišli do izčiščene oblike v izvirni glasbeni tvorbi; vsebovala bo vse duševne odtenke svojega naroda, zato bo našla pri njemu vedno tudi odmev in dopadajenje.

Najvidnejši predstavnik narodne smeri v hrvaški glasbi je Jakov Gotovac, ki nam je znan po svoji ljudski operi »Morana«, uprizorjeni na našem odru 5. februarja 1933. Njegov glasbeno dramski prvenec je bil pastoral »Dubravka« na tekst Gjiva Frana Gundulića. Za »Morano« mu je napisal libreto mladi bosanski dramatik Ahmed Muradbegović za svoje tretje odrsko delo »Ero z onega sveta«, pa je pridobil kot libretista hrvaškega dramatika Milana Begovića, ki je znan odrski tehnik. Gotovac je že v nekaterih svojih prejšnjih delih dokazal, da ima mnogo smisla za narodni humor (vaški muzikant Gojen v »Morani«, zborovska skladba »Jadovanka za teletom«). Dolgo se je ukvarjal z mislijo, da bi zložil komično opero in v njej izoblikoval tip narodnega humorista in ljudskega šaljivca, ki bi postal hrvaški Figaro ali Eulenspiegel. Pri proučevanju narodnih pripovedk je spoznal legendarnega humorističnega junaka, ki ga je rodila ljudska domišljija. Ta narodni šaljivec, hrvaški Pavliha, se imenuje Ero.

Skladatelj Jakov Gotovac

autor oper »Morana« in »Ero iz onega sveta«

Ime »Ero« ali »Hero« je ljudska okrajšava imena Hercegovac ali Ercegovac. Znano je, da so Hercegovci zelo bistrourni in premeteni ljudje, ki se znajdejo v vsakem položaju in se spretno izmota-
tajo iz vsake prilike in neprilike; prav posebno dobro pa znajo vleči svoje nasprotnike za nos. Narod je v svojih pripovedkah ustvaril iz Era svojega junaka, ki se je v prejšnjih dobah moral boriti s svojim tlačiteljem Turkom, a se je s svojo pretkanostjo rešil iz vsakega položaja, če se ni mogel z orožjem in silo. Tako je nastal okrog Era tudi narodni pregovor: »Što ti meni silom, ja ću tebi hilom (z zvijačo).«

O pretkanem in navihanem Eru je med narodom mnogo pripovedk. Med najbolj zanimivimi in najbolj duhovitimi je hrvaška pripovedka iz Hercegovine »Ero z onega sveta«, ki ima korenike v vseh podobnih pripovedkah indo-evropskih narodov, kajti njen motiv je najti pri mnogih evropskih narodih, posebno slovanskih. Od vseh pripovedk o Eru je ta, po kateri je bil napravljen libreto, najobširnejša in za komično-dramatski konflikt najprikladnejša.

Avtorja opere, libretist Milan Begović in skladatelj Jakov Gotovac, sta na podlagi duhovite pripovedke ustvarila glasbeno komedijo z osrednjo postavo kmečkega fanta Miće, ki se izdaja za prebrisanca Era, da si osvoji dekle, ki jo ljubi, a jo hoče prej preizkusiti. Lažni Ero, Mića premaga s svojo prebrisanostjo vse zapreke, da na koncu kot poštenjak izbojuje zmago in osvoji svojo drago. Ljudstvo ga vzljubi in slavi kot narodnega junaka.

Dejanje opere je prenešeno v dinarske kraje, kjer je ta tip najbolj poznan in kjer je hrvaški narod etnografsko in folkloristično ostal najbolj čist.

Jakov Gotovac je zložil svojo opero na melodiki in ritmiki hrvaške narodne glasbe in glasbene deklamacije, ki izvira iz adekvatno govornjene narodne besede. Melodična linija mu teče deloma iz lastne inspiracije, deloma pa mu jo je navdahnili folkloristi južnih dinarskih pokrajin, dalmatinske Zagore, Hercegovine ali Črne Gore. Za glasbeno ilustracijo glavnega junaka Era se je skladatelj poslužil poljudnega narodnega motiva »bećarca«, ki je po značaju in slogu zelo prikladen scenskemu okolišu in dejanju. Kompozitorska tehnika, harmonsko in ritmično tkivo je zgrajeno tako, da nikjer ne

Obrazi iz naše
 letošnje uprizor-
 itve opere
 »Pagliacci«.
 (Ribičeva, Kola-
 djo, Marčec, Pri-
 možič in Bano-
 vec)

preide v megleno problematiko, ker bi bila tuja duhu narodne glasbene umetnosti. Gotovčeva glasba v tem novem delu se bistveno ne razlikuje od njegovih prejšnjih stvari. Preprosta je, poljudna in neposredna. Težišče Gotovčevega rafinmaja je v pestri in sočni instrumentaciji. V njej se še najbolj izrazito izživlja sodobna skladateljska tehnika, medtem, ko je v harmonskem in oblikovnem svetu ostal na črti ljudskega izraza. Gotovčev tonski svet je izraz njegovega umetniškega nazora; v njem se izživlja zavedno, zato je iskren in prepričevalen.

M. B.

Jakov Gotovac

Skladatelj Jakov Gotovac je bil rojen 11. oktobra 1895. v Splitu. V svojem rojstnem mestu je maturiral na klasični gimnaziji, nato pa se je vpisal na pravno fakulteto zagrebškega vseučilišča. Že kot gimnazijec se je učil glasbe pri domačih učiteljih v Splitu (Hatze, Hrazdira, Dobronić), v Zagrebu pa je nadaljeval pri Ružiću. Po prvih skladateljskih uspehih je opustil pravne studije in se posvetil izključno glasbi. Pozneje je šel na Dunaj, da bi se na tamkajšnjem konservatoriju (pri prof. Marxu) izpopolnil.

Leta 1923. je postal dirigent zagrebške opere in zborovodja akademskega pevskega društva »Madost«, s katerim je absolviral veliko število koncertov in turnej v domovini in v inozemstvu. Kot skladatelj je Gotovac predstavnik in pobornik nacionalne glabe, ki si prizadeva ustvariti na bogatih virih folklore svoj rasni glasbeni izraz. Gotovčeve skladbe so postale kmalu poljudne v domovini. priborile pa so si priznanje tudi pri inozemski strokovni kritiki.

Njegova scenska dela so: glasba za Gundulićevo pastirsko igro »Dubravka«, prvič izvajana v zagrebškem gledališču 1928; ljudska opera v treh dejanjih »Morana«, ki je imela svojo premiero 1930. v Brnu, pozneje pa je bila uprizorjena še v Zagrebu, Ljubljani, v Splitu ter najnovejša komična opera v treh dejanjih »Ero z onega sveta«, ki je bila prvič izvedena v Narodnem gledališču v Zagrebu novembra 1935. Komična opera »Ero z onega sveta« je bila upri-

zorjena v novembru 1936. v Brnu, prihodnji mesec pride na beograjski operni oder, v jeseni pa na operni oder v Poznanju (Poljska).

Poleg omenjenih odrskih stvari je Gotovac zložil še mnogo drugih skladb, ki se pogosto izvajajo na koncertih, ker so hvaležne in učinkovite. Največji uspeh je imel doslej z orkestrskim delom »Simfonično kolo«, ki je doživelo mnogo mednarodnih uspehov in je izšlo tiskano pri nemški založbi Schott. Tudi godalni kvartet »Poziv, pjesma i igra« je bil mnogokrat že izvajan v inozemstvu. Posebno poljudnost pa uživajo nekatere Gotovčeve skladbe za zbor in pesmi za glas in klavir. Čudovita »Jadovanka za teletom« je prevedena v sedem jezikov. Znani pa so tudi njegovi moški in mešani zbori: »Dva scherza«, »Primorska suita«, »Narodne pjesme iz Dalmacije«, »Tri momačka zbora«, »Koleda« (ljudska obred v petih delih s spremljevanjem komornega orkestra) in »Pjesme čuda i smijeha«.

Skladatelj Jakov Gotovac živi v Zagrebu, kjer je dirigent opere in zborovodja obrtniškega pevskega društva »Jug«, med mlajšimi skladatelji pa najbolj vidna osebnost sodobne hrvaške glasbene tvorbe.

„Ero s onoga svijeta“

*Prinašamo v izvirniku dosloven
tekst narodne pripovedke iz Her-
cegovine, po kateri je Milan Be-
gović napisal libreto opere.*

Kopao Turčin s Turkinjom kukuruze, pa na podne otide Turčin da pre pne i napoji konja, a Turkinja ostane odmarajući se u hladu. U to udari odnekud Ero: »Pomozi Bog, kado!« — »Bog ti pomogao, kmete! — A odakle si ti, kmete?« — »Ja sam kado, s onoga svijeta.« — »Je li, Boga ti, a nijesi li ti video tamo moga Muju, koji je umro prije nekoliko mjeseci?« — »O, kako ga ne bih video; od je moj prvi komšija (sosed)!« — »Pa kako je, Boga ti, kako živi?« — »Hvala Bogu, zdravo je, ali se bogme dosta muči bez ašluka (novac za trošak); nema za što da kupi duvana, niti ima čim da plati kavu u društvu.« — »A hoćeš li ti opet natrag? Ne bi li mu mogao poni-

Srbsko-hrvaška odrska dela uprizorjena v naši operi

Skladatelj	Delo		Prva uprizoritev	Število uprizoritev
K. Baranović	Srce iz lecta	balet v 2 slikah	1. XII. 1925	9
	Morana	opera v III. dej.	5. II. 1933	6
	Ero iz onega svetá	opera v III. dej.	4. III. 1937	
J. Hatze	Povratek	opera enodejanka	22. X. 1925	13
	Adel in Mara	opera v IV. dej.	30. XI. 1932	7
Ž. Hirschler	Zmagovalka oceana	opereta v III. dej.	21. I. 1928	10

P. Konjović	Miloševa ženitev	opera v III. dej.	6. XII. 1927	5
	Koštana	opera v 5. slikah	7. XI. 1931	15
K. Odak	Dorica pleše	Nar. opera v III. dej. (5. slikah)	3. I. 1935	7
	Hasanaginica	opera v III. dej.	1. II. 1930	16
L. Šafranek- Kavić	Figurine	balet	13. I. 1931	9
	Novela od Stanca	opera v 2 slikah	3. X. 1923	7
B. Širola	Mala Floramy	opereta v III. dej.	25. V. 1932	33
	Nikola Šubic-Zrinjski	opera v III. dej. (8. slikah)	5. VI. 1922	17 (Po vojni)
I. pl. Zajc	Svatovac	plesna slika	14. XI. 1925	7
I. pl. Zajc- K. Baranović				

jeti, da mu pošljem malu ašluka?« — »Bih, zašto nebih, ja idem sad upravo tamo.« — Onda Turkinja otrči tamo đe joj se muž bio skiniuo od vrućine, te uzme kesu (denarnico) s novcima, i što god bude novaca u njoj da Eri da ponese Muji. Ero dokopa novce, pa metne u njedra, pa bježi uz potok! Tek što Ero zamakne uz potok, al' eto ti Turčina đe vodi konja da napoji, a Turkinja te predanlja: »Da vidiš, moj čoeče, tuda sad prođe jedan kmet s onoga svijeta, pa kaže za našega Muju da se muči bez ašluka: nema za što da kupi duvana, niti ima čim da plati kavu u društvu, te sam mu dala ono novaca što je bilo u tvojoj kesi da mu ponese.« A Turčin: »Pa kud ode?« A kad mu žena kaže da je otišao uz potok, onda on brže bolje skoči na gola konja, pa počeraj, uz potok! Kad se obazre Ero i vidi Turčina đe trči za njim, a on onda bježi! Kad dođe pod brdom u jednu vodenicu (mlin), a on utrči unutra, pa poviče vodeničaru: Bježi, jadna ti majka! Eto Turčina da te posiječe; već daj meni tvoju kapu, a na tebi moju, pa bježi uz brdo tuda oko vodenice!« Vodeničar, videći Turčina đe trči na konju, poplaši se, i ne imajući kad pitati zašto, đe i krošto (s čim) da ga posiječe, da Eri svoju kapu a Erinu baci na glavu, pa iznad vodenice bježi uz brdo! Ero metne vodeničarevu kapu na glavu, pa još uzme malo brašna te se pospe, i načini se pravi vodeničar. U tom i Turčin do-trči pred vodenicu, pa sjaše s konja i uleti u vodenicu: »Kamo, more, taki i taki čoeč, što je sad tu ušao u vodenicu?« — A Ero mu kaže: »Eno ga vidiš, đe uteče uz brdo.« Onda Turčin: »Drži mi, more, konja!« — Ero uzme konja, a Turčin uz brdo za vodeničarom, ovamo, onamo, po bukviku (bukov gozd). Kad ga već stigne i uhvati, a on: »Kamo, kujo, novci što si prevario moju ženu te uzeo da poneseš Muji na oni svijet?« Vodeničar se stane krstiti (križati) i snebivati: »Bog s tobom, gospodaru! Ja niti sam video tvoje žene, ni Muje, ni novaca.« I tako im prođe čitavo po sata dok se osvijeste i vide šta je. Onda Turčin potrči na vrat na nos k vodenici, kad tamo, ali kočeš! Ero uzjao konja, pa otišao bez traga, a Turčin savije šiške (šila in kopita), pa pješice k ženi. Kad ga žena opazi bez konja, a ona poviče: »Kamo, čoeče, šta uradi?« — Veli: »Idi đavlu! Ti si Muji poslala novaca da kupi kave i duvana, a ja sam mu poslao i konja, da ne ide pješice.«

Razno

Letošnji spored Narodnega gledališča v Pragi.

K novemu ciklu Smetanovih oper bosta novo naštudirani »Prodana nevesta« (ki je medtem že imela svojo prvo uprizoritev pod taktirko V. Talicha) in »Dalibor«. Od starejših čeških del pridejo v spored Fibichova »Hedy«, Janačkova »Lisička Bistrouška« in Försterjevi »Nepremagani«. Sodobno operno tvorbo bo zastopala A. Hábova »Nova zemlja« in Vomačkov »Vodnik«. Poleg teh bo praško Narodno gledališče uvrstilo v svoj letošnji spored še dve slovanski operi: Borodinovega »Kneza Igorja« in Čajkovskega »Evgena Onjegina«; prva za 50 letnico Borodinove smrti, druga v spomin velikega ruskega pesnika Puškina.

Svetovni repertoar zastopajo Wagnerjev »Leteči Holandec«, Verdijska »Moč usode«, Puccinijeva enodejanka »Gianni Schicchi« in Ibertova »Angelika«.

V Stanovskem gledališču bodo izvajali Mozartovega »Don Juana« in Straussovega »Kavalirja z rožo«, v načrtu pa so tudi izvedbe dveh izvirnih oper, in sicer Ostrčilove »Kunalove oči« in Jirakova »Žena in bog«.

Balet uprizori letos Nedbalove »Princese Hijacinte« ter »Signorino Gioventù« in »Nikotina« od Viteslava Nováka, v svoj spored pa je sprejel tudi jugoslovanski balet »Hudič na vasi«, ki ga je zložil na P. Mlakarjev libreto rektor zagrebške akademije Fran Lhotka.

*

Statistika brnske opere za sezono 1935-36.

V pretekli sezoni je brnska opera izvedla 63 čeških, 92 tujih opernih predstav in 112 čeških ter 71 tujih operetnih uprizoritev, poleg teh pa še 21 predstav tujih baletov. Med temi je bilo 18 izvirnih domačih in 21 tujih oper, 7 domačih in 7 tujih operet. Novo naštudirano je bilo od teh 7 domačih in 6 tujih oper ter 4 domače in 7 tujih operet ter 2 tuja baleta.

*Operna statistika nemških opernih gledališč od 1. avgusta 1935
do 31. marca 1936.*

V 115 mestih so igrali 135 oper 56-tih skladateljev. Uvedenih je bilo 7 novih oper nemških skladateljev.

Verdi je bil zastopan z 12-imi operami, Wagner 11, Mozart 10, Lortzing in Puccini po 8, Strauss 5, Graener, Wolf-Ferrari Händel in Siegfried Wagner 4, Humperdinck, Weber in Pfitzner s 3 operami. — Wagner je bil izvajan na 211-ih odrih, Verdi na 171, Lortzing na 112, Puccini na 106, Mozart na 90, Weber na 41. Sledijo Strauss (37), Humperdinck (36), d'Albert in Bizet (34). Od mlajših skladateljev so prišli na sporede opernih odrov W. Egk na 13. in Wagner-Regeny na 12 odrih. Od posameznih oper je bila izvajana »Bohème« na 39-ih odrih, Car in tesar na 35, Carmen na 34, Rigoletto na 33, Tosca na 32, Čarostrelec na 31, Tannhäuser na 30 in Mojstri pevci na 27-ih odrih. Sorazmerno malo uprizoritev so imele Mozartova »Čarobna piščal« (19) in »Figaro« (10).

*

PRIHODNJI OPERNI SPORED

Prihodnja novost v sporedu naše opere bo »La Fiamma« (Plamen), ki jo je zložil nedavno umrlí italijanski skladatelj Ottorino Respighi. V glavnih vlogah bodo sodelovali Gjungenčeva, Golobova, Kogejeva, Gostič, Primožič in Betetto.

Dirigent: Niko Štritof.

Režiser: prof. Osip Šest.

V študiju je tudi bolgarska opera »Car Kalojan« od Panča Vladigerova.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota.
Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Foto atelje-studio

J. POGAČNIK

LJUBLJANA

Aleksandrova cesta 3

se priporoča

**ALFONZ
BREZNIK**

==
LJUBLJANA
ALEKSANDROVA 7
==

Vsa glasbila in strune

CINKOVO BELILO „BRILJANT“

zlati, srebrni, beli, zeleni in sivi pečat

LITOPON „TITANIK“

originalno 30 % blago, odporno proti svetlobi

SVINČENI MINIJ „RUBIN“

garantirano 30 % svinčenege superoksida

KOVINE IN KOVINSKI POLIZDELKI VSEH VRST!

Metaino akcijonarsko društvo, Ljubljana

Telefon 2727

Ero z onega sveta

Komična opera v treh dejanjih, po narodni pripovedki napisal Begović, prevedla R. L. Petelinova, uglasil J. Gotovac.
Dirigent: M. Polič

Režiser: ing. P. Golovin.

Marko, bogat kmet	J. Betetto k. g.
Doma, njegova žena v drugem zakonu	M. Kogejeva
Djula, Markova hčerka iz prvega zakona	Z. Župevčeva
Mića (Ero)	I. Francel
Sima, mlinar	V. Janko
Pastirček	L. Rupnikova
Hlapec	Z. Bekš

Šest mladenk, osem žen, prodajalke in trgovci.

Solo pleše S. J. in P. Golovin.

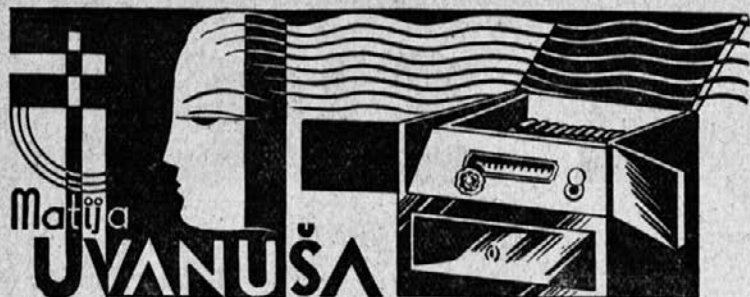
Mladike, žene, fantje, pastirji, mladike sadja, trgovci in ljudstvo.

Dejanje se godi v malem kraju pod Dinarskim pogorjem v zgodnji dandanes.

Običaji isti kot sto leti.

Dekoracije po osnutkih in skizmah, izdelala gledališka slikarna pod vodstvom V. Skružnya.

NAJVLJUDNEJE SE PRIPOROČA

Frizer za dame in gospode v pasaži palače VIKTORIJA
LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠTEV. 4

Zobna ordinacija

Dentist teh.

Leopold Smerkolj

laboratorij za moderno tehniko in keramiko
orđinira za zdravljenje zob od 8-12 ure dop.
in od 2-6 ure pop.

Ljubljana VII. Celovška cesta 32 // Telefon 34-48